

Spis treści

<i>Słowo wstępne</i>	15
<i>Wprowadzenie</i>	17
W PAŃSTWIE PRUSKIM	
Leszek Ziátkowski – <i>Przestrzeń prawna i przestrzeń społeczna osadnictwa żydowskiego na Górnym Śląsku w początkach XIX wieku</i>	23
Halina Dudała – <i>Konwersje Żydów na katolicyzm na Górnym Śląsku (XVII–XIX wiek)</i>	39
Bogdan Kloch – <i>Ludność żydowska we wsiach powiatu rybnickiego w XIX wieku – geografia zasiedlenia i liczebność</i>	61
Barbara Kalinowska-Wójcik – <i>Działalność Związku Gmin Synagogałnych Rejencji Opolskiej do podziału Górnego Śląska w 1922 roku</i>	85
Marek Paweł Czapliński – <i>Sierociniec żydowski w Rybniku w latach 1893–1922</i>	99
Norbert Mika – <i>Między patriotyzmem a antysemityzmem. Tendencje ideologiczne w komunikatach prasowych „Nowin Raciborskich” na przełomie XIX i XX wieku</i>	135
Tamara Włodarczyk – <i>Spoleczne, religijne i gospodarcze związki żydowskich mieszkańców Górnego i Dolnego Śląska w XIX i XX wieku</i>	149
MIĘDZY DWIEMA WOJNAMI	
Paweł Parys – <i>Informacje o Żydach w aktach powstańczych (komunikat)</i>	171
Waldemar Gorki – <i>Treści propagandowe wykorzystane przez polskich przedsiębiorców i rzemieślników w ich konfrontacji z konkurencją żydowską na Górnym Śląsku w okresie międzywojennym</i>	179
Marcin Wodziński – <i>Antysemitcka prasa w województwie śląskim 1922–1939. Programy, retoryka, skutki</i>	189
Anna Grabowska-Rogus – <i>Obraz Żyda i narodu żydowskiego w „Sztandarze Polskim i Gazecie Rybnickiej” w latach 1927–1939 (wybrane zagadnienia z elementami analizy porównawczej)</i>	217
Anna Novikov – <i>Niemcy? Żydzi? Polacy? B'nai B'rith w Katowicach w latach 1922–1927</i>	229
Urszula Biel – <i>Życie kinowe społeczności żydowskiej na terenie Górnego Śląska w okresie międzywojennym</i>	243

Dawid Keller – <i>Życie gospodarcze rybnickich Żydów od początku XX wieku do wybuchu II wojny światowej</i>	257
W CZASACH NARODOWEGO SOCJALIZMU	
Matthias Lempart – <i>Niemcy wyznania żydowskiego a antysemityzm w publicznej propagandzie nazistów przed 1933 rokiem w prowincji górnośląskiej</i>	275
Ryszard Kaczmarek – <i>Hańba rasowa (Rassenschande) – teoria i praktyka stosowania ustawodawstwa rasowego w niemieckim wymiarze sprawiedliwości na Górnym Śląsku</i>	283
Mirosław Węcki – <i>Kwestia żydowska w aktach górnośląskiej NSDAP (1933–1945)</i>	295
Janusz Oszytko – <i>Dzieło miłosierdzia opolskich sióstr szpitalnych św. Franciszka wobec prześladowanych Żydów w świetle nieznanych dokumentów z lat 1939–1940</i>	313
W CZASACH KOMUNISTYCZNYCH	
Zbigniew Gołasz – <i>Żydzi w Zabrze w pierwszych latach po II wojnie światowej</i>	325
Roman Smolorz – <i>Żydzi śląscy w drodze do Palestyny/Israela. Przyczynek do stosunków wewnątrzżydowskich w okupowanych Niemczech</i>	339
Zbigniew Bereszyński – <i>Represyjne działania władz komunistycznych na Opolszczyźnie wobec osób pochodzenia żydowskiego w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku</i>	347
Ksawery Jasiak – <i>Errata do biografii Józefa Grottego – żydowskiego ocalonego, kapitana Urzędu Bezpieczeństwa, przymusowego emigranta</i>	367
Renata Skoczek – <i>Cmentarz żydowski w Chorzowie. Okoliczności związane z jego likwidacją</i>	395
ROZWÓJ GMIN ŻYDOWSKICH NA TERENIE GÓRNEGO ŚLĄSKA	
Janusz Spyra – <i>Żydzi na pograniczu śląsko-śląskim. Przyczynek do dziejów ludności żydowskiej w Boguminie i okolicach</i>	407
Beate Dudek – <i>Żydzi w Bytomiu w XIX wieku</i>	421
Joanna Lusek – <i>Fundacje stypendialne gminy żydowskiej w Bytomiu dla młodzieży męskiej (II połowa XIX – I połowa XX wieku)</i>	437
Dariusz Walerjański – <i>Nieznane losy synagogi w Antonienhütte na tle dziejów gminy żydowskiej w Rudzie Śląskiej – Wiry</i>	455
Krzysztof Gwóźdź – <i>Powstanie i rozwój gminy żydowskiej w Tarnowskich Górach</i>	465

Jan Delowicz – <i>Spółeczność żydowska w Żorach na przełomie XIX i XX wieku</i>	481
ROLA JEDNOSTKI I RODZINY W ŻYCIU POLITYCZNO-SPOŁECZNO-GOSPODARCZYM REGIONU GÓRNOŚLĄSKIEGO	
Adam Frużyński – <i>Od karczmy do koncernu – wzloty i upadki fortuny Friedländerów</i>	497
Maciej Borkowski – <i>Friedlaenderowie. Najbogatsza rodzina żydowska Opola</i>	527
Piotr Hnatyszyn – <i>Max Böhm i Loebel Haendler – zabrzańscy przedsiębiorcy i dobroczyńcy</i>	539
Małgorzata Płoszaj – <i>Historia rybnickiej rodziny Haase</i>	551
Michał Hankus – <i>Karol Korn – twórca żydowskich i chrześcijańskich obiektów sakralnych w Bielsku-Białej i okolicach</i>	561
Marek Wojcik – <i>Od arendy po ikonologię. Rzecz o rodzinie Panofsky i jej górnośląskich korzeniach</i>	581
Bożena Kubit – <i>Oscar Troplowitz i jego gliwickie korzenie</i>	599
Ignacy Einhorn – <i>Z Koźła do Nowego Jorku. Losy dr Siegmunda Haddy – ostatniego ordynatora Szpitala Żydowskiego we Wrocławiu</i>	617
PAMIĘĆ I JEJ ODZYSKIWANIE	
Ruth Parish Beedle – <i>Aronade. Życie rybnickiej rodziny żydowskiej</i>	631
Marta Paszko – <i>Muzeum jako miejsce odzyskiwania pamięci. O wystawie „Rybniccy Żydzi”</i>	651
Jacek Kamiński – <i>Materialne pamiątki po rybnickich Żydach</i>	667
Krzysztof Bielawski – <i>Żydowska historia lokalna a wyzwania współczesnego muzeum</i>	685
<i>Wykaz ilustracji</i>	691
<i>Indeks nazw geograficznych i osobowy</i>	695
<i>Wykaz skrótów</i>	727
<i>Noty o autorach</i>	733

Table of contents

<i>Preface</i>	15
<i>Introduction</i>	17
IN PRUSSIA	
Leszek Ziątkowski – <i>Legal and social spaces of Jewish settlement in Upper Silesia in the early 19th century</i>	23
Halina Dudala – <i>Jewish conversions to Christianity in Upper Silesia (17th – 19th century)</i>	39
Bogdan Kloch – <i>Jewry in Rybnik County villages in 19th century – settlement geography and population statistics</i>	61
Barbara Kalinowska-Wójcik – <i>Jewish Union of Synagogues Communities in Opole Region and its work before the division of Upper Silesia in 1922</i>	85
Marek Paweł Czapliński – <i>The Jewish orphanage in Rybnik from 1893 to 1922</i>	99
Norbert Mika – <i>Between patriotism and anti-Semitism. Ideological tendencies in the „Nowiny Raciborskie” press release at the turn of 20th century</i>	135
Tamara Włodarczyk – <i>Social, religious and economic connections of Jewish residents of Upper and Lower Silesia in 19th and 20th century</i>	149
INTER-WAR PERIOD	
Paweł Parys – <i>Information on Jews in the Silesian Uprisings’ records</i>	171
Waldemar Gorki – <i>Propaganda slogans used by Polish entrepreneurs and artisans in their confrontation with Jewish competition during interwar years</i>	179
Marcin Wodziński – <i>Anti-Semitic Journalism in the Silesian Voivodeship between 1922 and 1939. Programs, rhetoric, results</i>	189
Anna Grabowska-Rogus – <i>The image of Jews and the Jewish nation in „Sztandar Polski i Gazeta Rybnicka” from 1927 to 1939 (selected issues with elements of a comparative analysis)</i>	217
Anna Novikov – <i>Germans? Jews? Poles? B’nai Brith in Katowice from 1922 to 1927</i>	229
Urszula Biel – <i>A cinema life of the Jewish community in Upper Silesia during the interwar period</i>	243

Dawid Keller – <i>Jewish economic activity in Rybnik from the early 20th century until 1939</i>	257
---	-----

IN NAZISM PERIOD

Matthias Lempart – <i>German Jews in the face of anti-Semitic, public Nazi propaganda in the Prussian Province of Upper Silesia before 1933</i>	275
Ryszard Kaczmarek – <i>Racial shame (Rassenschande) – theoretical and practical aspects of the German racial legislation in Upper Silesian judicial system</i>	283
Mirosław Węcki – <i>The Jewish question in the records of Upper Silesian NSDAP (1933–1945)</i>	295
Janusz Oszytko – <i>Saint Francis Hospital Sisters and their acts of mercy for persecuted Jews, in the light of discovered records dated 1939–1940</i>	313

IN COMMUNISM PERIOD

Zbigniew Gołasz – <i>Jews in Zabrze during the first years following the end of World War II</i>	325
Roman Smolorz – <i>Silesian Jews on their way to Palestine/Israel. A study on internal Jewish relations in occupied Germany</i>	339
Zbigniew Bereszyński – <i>Repressive actions undertaken by the communist authorities in the Opole Province against people with Jewish origins in the 1960s and 1970s</i>	347
Ksawery Jasiak – <i>Errors in Józef Grotte's biography – a Jewish Holocaust survivor, Public Security Office (UB) captain, forced to emigrate</i>	367
Renata Skoczek – <i>The Jewish cemetery in Chorzów. The circumstances behind its liquidation</i>	395

DEVELOPMENT OF JEWISH COMMUNITY IN UPPER SILESIA

Janusz Spyra – <i>Jews in the Silesian-Silesian borderland. A study of the history of Jewish people in Bogumin and its surroundings</i>	407
Beate Dudek – <i>Jewry in Bytom in the 19th century</i>	421
Joanna Lusek – <i>Scholarship foundations for male youth in the Jewish community in Bytom (between the late 19th and the early 20th century)</i>	437
Dariusz Walerjański – <i>The unknown story of the synagogue in Antonienhütte, in the context of the history of the Jewish community in Ruda Śląska – Wirek</i>	455
Krzysztof Gwóźdź – <i>The founding and development of the Jewish community in Tarnowskie Góry</i>	465
Jan Delowicz – <i>The Jewish community in Żory at the turn of 20th century</i>	481

A ROLE OF AN INDIVIDUAL AND A FAMILY IN THE POLITICAL, SOCIAL AND ECONOMIC LIFE IN UPPER SILESIA

Adam Frużyński – <i>From an inn to a concern – the Friedländers' fortune ups and downs</i>	497
Maciej Borkowski – <i>The Friedlaenders. The richest Jewish family in Opole</i>	527
Piotr Hnatyszyn – <i>Max Böhm and Loebel Haendler – entrepreneurs and philanthropists from Zabrze</i>	539
Małgorzata Płoszaj – <i>A history of the Haase family from Rybnik</i>	551
Michał Hankus – <i>Karol Korn – the architect behind Jewish and Christian religious buildings in Bielsko-Biała and its surroundings</i>	561
Marek Wojcik – <i>From tenancy to iconology. A thing about the Panofsky's roots in Upper Silesia</i>	581
Bożena Kubit – <i>Oscar Troplowitz and his roots in Gliwice</i>	599
Ignacy Einhorn – <i>From Koźle to New York. The story of Siegmund Hadda MD – the last head of ward of the Jewish Hospital in Wrocław</i>	617
MEMORY AND REVIVING IT	
Ruth Parish Beedle – <i>Aronade. The life of a Jewish family from Rybnik</i>	631
Marta Paszko – <i>The museum as a place of regaining memory. About the exhibition „Jews in Rybnik”</i>	651
Jacek Kamiński – <i>Material relics of Jews in Rybnik</i>	667
Krzysztof Bielawski – <i>Jewish local history in the context of the challenges for a contemporary museum</i>	685
<i>List of illustrations</i>	691
<i>Geographical and Personal Index</i>	695
<i>List of Abbreviations</i>	727
<i>Authors' Bio</i>	733

Inhaltsverzeichnis

<i>Vorwort</i>	15
<i>Einführung</i>	17
IN PREUSSEN	
Leszek Ziátkowski – <i>Der Rechts- und Sozialraum jüdischer Ansiedlung in Oberschlesien im frühen 19. Jh.</i>	23
Halina Dudala – <i>Judenkonversionen zum Katholizismus in Oberschlesien (17.–19. Jh.)</i>	39
Bogdan Kloch – <i>Die jüdische Bevölkerung in den Dörfern des Kreises Rybnik im 19. Jh. – eine Geographie der Ansiedlung und der Bevölkerungsstärke</i>	61
Barbara Kalinowska-Wójcik – <i>Die Tätigkeit des Synagogen-Gemeinde-Verbandes des Regierungsbezirks Oppeln bis zur oberschlesischen Teilung im Jahre 1922</i>	85
Marek Paweł Czapliński – <i>Das jüdische Waisenhaus in Rybnik in den Jahren 1893–1922</i>	99
Norbert Mika – <i>Zwischen Patriotismus und Antisemitismus. Ideologische Tendenzen in den Presseberichten der „Nowiny Raciborskie“ um die Wende vom 19. ins 20. Jh.</i>	135
Tamara Włodarczyk – <i>Die gesellschaftlichen, konfessionellen und wirtschaftlichen Beziehungen jüdischer Bevölkerung in Nieder- und Oberschlesien</i>	149
DIE ZWISCHENKRIEGSZEIT	
Paweł Parys – <i>Die Angaben über Juden in den polnischen Akten der schlesischen Aufstände</i>	171
Waldemar Gorki – <i>Propagandathemen polnischer Unternehmer und Handwerker gegen die jüdische Konkurrenz in Oberschlesien in der Zwischenkriegszeit</i>	179
Marcin Wodziński – <i>Antisemitische Presse in der Woiwodschaft Schlesien in den Jahren 1922–1939. Programme, Rhetorik und ihre Folgen</i>	189
Anna Grabowska-Rogus – <i>Das Bild der Juden und des jüdischen Volkes im „Sztandar Polski“ und in der „Gazeta Rybnicka“ in den Jahren 1927–1939 (ausgewählte Probleme mit Elementen der Vergleichsanalyse)</i>	217

Anna Novikov – <i>Deutsche? Juden? Polen? Der „B'nai B'rith“ in Kattowitz in den Jahren 1922–1927</i>	229
Urszula Biel – <i>Das Kino im Leben der jüdischen Bevölkerung in Oberschlesien in der Zwischenkriegszeit</i>	243
Dawid Keller – <i>Das Wirtschaftsleben Rybniker Juden vom Anfang des 20. Jh. bis zum Ausbruch des Zweiten Weltkrieges</i>	257
IN DER ZEIT DES NATIONALSOZIALISMUS	
Matthias Lempart – <i>Der Antisemitismus in der Propaganda der Nationalsozialisten in der preußischen Provinz Oberschlesien vor 1933</i>	275
Ryszard Kaczmarek – <i>Rassenschande – nationalsozialistische Rassengesetzgebung in Oberschlesien in Theorie und Praxis</i>	283
Miroslaw Węcki – <i>Die Judenfrage in den Akten der NSDAP in Oberschlesien (1933–1945)</i>	295
Janusz Oszytko – <i>Die Barmherzigkeit des Oppelner Franziskanerinnenordens für verfolgte Juden im Spiegel bisher unbekannter Urkunden aus den Jahren 1939–1940</i>	313
IN DER ZEIT DES KOMMUNISMUS	
Zbigniew Gołasz – <i>Die Juden in Hindenburg in den ersten Jahren nach dem Zweiten Weltkrieg</i>	325
Roman Smolorz – <i>Schlesische Juden auf dem Weg nach Palästina. Ein Beitrag zu den innerjüdischen Beziehungen im besetzten Deutschland.</i>	339
Zbigniew Bereszyński – <i>Repressionen der kommunistischen Macht gegen Bürger jüdischer Abstammung im Oppelner Land in den 1960–70er Jahren des 20. Jh.</i>	347
Ksawery Jasiak – <i>Errata zur Biographie von Józef Grotte – einem Geretteten, Hauptmann des Staatssicherheitsamtes, Zwangsemigranten</i>	367
Renata Skoczek – <i>Der jüdische Friedhof in Königshütte. Die Umstände seiner Auflösung.</i>	395
DIE ENTWICKLUNG DER JUEDISCHEN GEMEINDEN IN OBERSCHLESILIEN	
Janusz Spyra – <i>Juden im schlesischen Grenzgebiet. Ein Beitrag zur jüdischen Geschichte in Oderberg und Umgebung</i>	407
Beate Dudek – <i>Die jüdischen Bürger in Beuthen im Laufe des 19. Jahrhunderts</i>	421
Joanna Lusek – <i>Stipendienstiftungen der jüdischen Gemeinde in Beuthen für männliche Jugendliche in der zweiten Hälfte des 19. Jh. und der ersten Hälfte des 20. Jh.</i>	437

Dariusz Walerjański – <i>Eine unbekannte Geschichte der Synagoge vor dem Hintergrund der Geschichte der jüdischen Gemeinde in Antonienhütte</i>	455
Krzysztof Gwózdź – <i>Gründung und Entstehung der jüdischen Gemeinde in Tarnowitz</i>	465
Jan Delowicz – <i>Die jüdische Bevölkerung in Sobrau um die Wende vom 19. ins 20. Jh.</i>	481
DIE BEDEUTUNG DER EINZELPERSON UND DER FAMILIE IM POLITISCHEN, SOZIALEN UND WIRTSCHAFTLICHEN LEBEN IN OBERSCHLESIE	
Adam Frużyński – <i>Vom Wirtshaus bis zum Konzern – Die Höhen und Tiefen der Familie Friedländer</i>	497
Maciej Borkowski – <i>Friedländer. Die wohlhabendste jüdische Familie in Oppeln</i>	527
Piotr Hnatyzyn – <i>Max Böhm und Loebel Haendler – Hindenburger Unternehmer und Wohltäter</i>	539
Małgorzata Płoszaj – <i>Aus der Geschichte der Rybniker Familie Haase</i>	551
Michał Hankus – <i>Karl Korn – Schöpfer jüdischer und christlicher Sakralobjekte in Bielitz-Biala und Umgebung</i>	561
Marek Wojcik – <i>Von Arenda bis zur Ikonographie. Die Familie Panofsky und ihre oberschlesischen Wurzeln</i>	581
Bożena Kubit – <i>Oscar Troplowitz und seine Gleiwitzer Wurzeln</i>	599
Ignacy Einhorn – <i>Aus Cosel nach New York. Das Schicksal von Dr. Siegmund Hadda, dem letzten Chefarzt des Breslauer jüdischen Krankenhauses</i>	617
DIE ERINNERUNG UND IHRE WIEDERERLANGUNG	
Ruth Parish Beedle – <i>Aronade. Das Leben einer Rybniker Judenfamilie</i>	631
Marta Paszko – <i>Das Museum als ein Ort der Wiedererlangung an Erinnerungen: zur Ausstellung „Juden aus Rybnik“</i>	651
Jacek Kamiński – <i>Der Erinnerungsstücke an die Rybniker Juden</i>	667
Krzysztof Bielawski – <i>Jüdische Lokalgeschichte und die Herausforderungen eines modernen Museums</i>	685
<i>Abbildungen</i>	691
<i>Orts- und Namensregister</i>	695
<i>Abkürzungsliste</i>	727
<i>Autoren</i>	733